

ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ
ПІВНІЧНО-СХІДНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР НАН УКРАЇНИ І МОН УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОНСОРЦІУМ
ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КАРЛСРУЕ (НІМЕЧЧИНА)
ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ»

**Інтелектуальний потенціал суспільства
в умовах перманентних соціальних змін:
шляхи збереження й розвитку**

(ДР № 0117U005126)

МАТЕРІАЛИ
ХХІІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ТА ВИКЛАДАЧ:
ЗМІНИ ВЕКТОРІВ ВЗАЄМОЗАЛЕЖНОСТІ**

**Харків
7 лютого 2025 р.**

Редакційна колегія:

Астахова К. В.	д-р іст. наук (голов. ред.)
Астахова В. І.	д-р іст. наук
Зверко Т. В.	канд. соціол. наук
Іванова О. А.	канд. екон. наук
Козиренко В. П.	канд. техн. наук
Компанієць В. В.	д-р екон. наук
Михайлова Л. В.	канд. філол. наук
Михайльова К. Г.	д-р соціол. наук
Яременко О. Л.	д-р екон. наук

Індексується Міжнародною наукометричною базою даних Index Copernicus

Н15 **Навчальний** заклад та викладач: зміни векторів взаємозалежності : матеріали XXIII Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 7 лют. 2025 р. / Ін-т вищої освіти НАПН України, Харк. гуманітарний ун-т «Нар. укр. акад.» [та ін. ; редкол.: К. В. Астахова (голов. ред.) та ін.]. – Харків: Вид-во НУА, 2025. – 256 с. – (Інтелектуальний потенціал суспільства в умовах перманентних соціальних змін: шляхи збереження й розвитку).

Збірник містить матеріали XXIII Міжнародної науково-практичної конференції «Навчальний заклад та викладач: зміни векторів взаємозалежності» (7 лютого 2025 року, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»). Тези присвячено питанням зміни векторів взаємозалежності навчального закладу та викладача в сучасній освіті. Аналізуються стратегічні зміни взаємовідносин ключових гравців сучасного освітнього поля, умови розвитку і завдання сучасної освітньої кадрової політики, проблеми збереження та трансляції академічного етосу в умовах кардинальних змін викладацької спільноти, варіанти трансформації стосунків закладів освіти та викладачів через розвиток штучного інтелекту і тотальну цифровізацію.

УДК 378.4+378.091.12(043.2)

INSTITUTE OF HIGHER EDUCATION NAES OF UKRAINE
NORTH-EASTERN RESEARCH CENTRE OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF UKRAINE AND MOS OF UKRAINE
KHARKIV UNIVERSITY CONSORTIUM
KHARKIV ACADEMY OF CONTINUING EDUCATION
PEDAGOGICAL UNIVERSITY OF KARLSRUHE (GERMANY)
KHARKIV UNIVERSITY OF HUMANITIES
“PEOPLE’S UKRAINIAN ACADEMY”

**Intellectual Potential of Society in the Context
of Permanent Social Changes:
Ways of Retaining and Development**

(ДР № 0117U005126)

PROCEEDINGS
OF THE ANNUAL XXIII INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

**EDUCATIONAL INSTITUTIONS AND
THE TEACHING STAFF:
SHIFTING THE VECTORS OF
INTERDEPENDENCE**

**Kharkiv
7 February 2025**

Editorial board:

Astakhova K. V.	Dr.Sc. (History) (editor in chief)
Astakhova V. I.	Dr.Sc. (History)
Zverko T. V.	Ph.D. (Sociology)
Ivanova O. A.	Ph.D. (Economics)
Kozyrenko V. P.	Ph.D. (Technical)
Kompaniets V. V.	Dr. Sc. (Economics)
Mikhailova L. V.	Ph.D. (Philology)
Mykhaylyova K. G.	Dr.Sc. (Sociology)
Yaremenko O. L.	Dr. Sc. (Economics)

Copernicus Indexed

Educational institutions and the teaching staff: shifting the vectors of the interdependence : the Proceedings of the XXIII International Scientific and Practical Conference, Kharkiv, 7th February 2025 / Institute of Higher Education of the National Acad. of Educational Sciences of Ukraine, Kharkiv Univ. of Humanities "People's Ukrainian Acad." [et al. ; editorial board.: K. V. Astakhova (ed. in chief) et al.]. – Kharkiv : PUA Publ., 2025. – 256 p. – (Intellectual Potential of Society in the Context of Permanent Social Changes: Ways of Retaining and Development).

The collection contains the materials of the XXIII International Scientific and Practical Conference "Educational Institutions and the Teaching Staff: Shifting the Vectors of Interdependence" devoted to changes in the vectors of interdependence of educational institutions and the teaching staff in modern education. Strategic changes in the relationships of key players in the education field, conditions for development and tasks of educational personnel policy, issues of preserving and communicating the academic ethos, transformation options for the relationships between educational institutions and the teaching staff in response to the development of artificial intelligence and total digitalization are analyzed.

UDC 378.4+378.091.12(043.2)

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14765411>

Я. Ю. Дорогий, О. О. Дорога-Іванюк

ЕТИЧНІ ВИКЛИКИ В УПРАВЛІННІ ВЗАЄМОДІЄЮ ШІ ТА ВИКЛАДАЧІВ

Вступ. ШІ стає невід'ємною складовою освітнього процесу, трансформуючи традиційні методи навчання та управління. Його впровадження створює нові можливості для персоналізації навчання, підвищення ефективності викладання та автоматизації адміністративних процесів. Однак разом із перевагами з'являються і значні етичні виклики, які можуть вплинути на взаємини між закладами освіти та викладачами.

У цій статті розглядаються етичні аспекти використання ШІ в освіті, аналізуються потенційні ризики та пропонуються шляхи їх мінімізації. Автори наголошують на важливості розробки етичних стандартів і нормативно-правової бази для підтримки довіри та взаєморозуміння між усіма учасниками освітнього процесу. Далі розглянемо стан дослідження питання в сучасних наукових працях.

Аналіз літературних джерел. У статті [1] автори Адель А., Ахсан А., Девісон К. розглядають можливість використання ChatGPT у навчальному процесі та виклики, пов'язані з його впровадженням. Особливу увагу приділено етичним аспектам, зокрема необхідності прозорості алгоритмів та уникнення упередженості в освітніх системах, що використовують ШІ. В праці [2] автори Адамс К., Пенте П., Лемермейер Г. та інші аналізують, як впровадження ШІ змінює етичні обов'язки викладачів. Зокрема, автори обговорюють проблему взаємодії між викладачами та алгоритмами ШІ, акцентуючи увагу на розподілі відповідальності за автоматизовані рішення. Стаття [3] Абімболи Ч., Едена Ч. та інших надає огляд основних можливостей і викликів використання ШІ в освіті. Автори наголошують на важливості розробки етичних стандартів для захисту приватності студентів і забезпечення справедливості

восвітньому середовищі. У статті [4] автори Адігюзель Т., Кая М. та Чансу Ф.К. досліджують потенціал ChatGPT для трансформації освітнього процесу. Автори підкреслюють, що інструменти на базі ШІ можуть значно підвищити ефективність навчання, проте важливо враховувати етичні наслідки. Робота [5] Вайденера Л. та Фішера М. акцентує увагу на необхідності впровадження навчання етики ШІ в медичній освіті. Хоча стаття має специфічний контекст, багато принципів етики ШІ, описаних авторами, можуть бути застосовані й в інших освітніх галузях. У дослідженні [6] автор Різві М. надає широкий огляд викликів і можливостей інтеграції ШІ в освіту. Особливий акцент зроблено на ролі викладачів і необхідності їх адаптації до нових умов цифрового середовища. Враховуючи наведений вище аналіз наукових праць сформулюємо постановку проблеми для даного дослідження.

Постановка проблеми дослідження полягає в аналізі етичних викликів, що виникають при впровадженні штучного інтелекту в освіту, зокрема в контексті взаємодії між освітніми закладами та викладачами. Основні проблеми включають забезпечення конфіденційності даних, об'єктивність оцінювання студентів, визначення відповідальності за рішення, прийняті ШІ, а також вплив автоматизації на професійну роль викладачів. Нагальною є потреба в розробці етичних стандартів і нормативно-правової бази для інтеграції ШІ в освітній процес, що забезпечить прозорість, справедливість та рівний доступ до технологій для всіх учасників освітнього процесу.

Основний матеріал статті. ШІ відіграє важливу роль у сучасному освітньому середовищі, сприяючи підвищенню ефективності навчального процесу. Впровадження технологій ШІ дозволяє викладачам зосередитися на творчій та педагогічній складових роботи, підвищуючи якість взаємодії зі студентами.

Однак, разом із перевагами виникають значні етичні ризики:

– *Конфіденційність і безпека даних.* Системи ШІ потребують доступу до персональних даних студентів та викладачів для коректної роботи. Це породжує ризик несанкціонованого доступу, витоків інформації або її використання в комерційних цілях без згоди суб'єктів. Зокрема, постає питання, як забезпечити зберігання та обробку даних у відповідності до етичних стандартів і правових норм.

– *Упередженість алгоритмів.* Алгоритми ШІ, розроблені на основі попередніх даних, можуть мати вбудовані упередження. Наприклад, системи оцінювання можуть бути несправедливими щодо певних груп студентів або викладачів через упередженість у даних, на яких вони тренувалися. Це може призвести до дискримінації та нерівності в освітньому середовищі.

– *Зміна ролі викладача.* Інтеграція ШІ у навчальний процес змінює традиційну роль викладача. З одного боку, автоматизація рутинних завдань дозволяє викладачам приділяти більше уваги творчим аспектам навчання. З іншого боку, це може зменшити автономію викладачів у прийнятті рішень, посилюючи залежність від цифрових інструментів.

– *Відповідальність за рішення ШІ.* Автоматизація оцінювання, рекомендацій і рішень у навчальному процесі викликає питання щодо відповідальності. У разі помилкових дій алгоритму важливо визначити, хто несе відповідальність — розробники ШІ, заклад освіти чи викладачі?

Для мінімізації ризиків і забезпечення довіри до технологій важливо дотримуватися наступних етичних принципів:

– *Прозорість.* Заклади освіти мають забезпечити прозорість функціонування систем ШІ, пояснювати викладачам і студентам, як працюють алгоритми, на основі яких даних вони приймають рішення.

– *Конфіденційність.* Необхідно впроваджувати заходи для захисту персональних даних, зокрема використання шифрування та інших технічних засобів. Використання даних має здійснюватися лише з чітко визначеними цілями.

– *Справедливість і недискримінація.* Розробники ШІ повинні забезпечити відсутність упередженості в алгоритмах. Для цього важливо ретельно аналізувати вихідні дані та включати різноманітні репрезентативні вибірки.

– *Етична відповідальність*. Заклади освіти та розробники ШІ повинні брати на себе відповідальність за рішення, прийняті системами ШІ, та їхній вплив на освітній процес.

З метою певного нівелювання етичних ризиків використанні ШІ автори пропонують дотримуватися наступних практичних рекомендації для закладів освіти:

1. *Підвищення цифрової грамотності викладачів*. Заклади освіти повинні організувати тренінги для викладачів для підвищення ефективності використання ШІ та розуміння принципів його роботи.

2. *Розробка внутрішніх політик з етичного використання ШІ*. Необхідно створити регламент, який визначатиме, як саме використовувати ШІ в освітньому процесі, хто відповідає за обробку даних і як забезпечується їхня конфіденційність.

3. *Формування міждисциплінарних комісій*. Залучення до розробки та впровадження систем ШІ різних спеціалістів (викладачів, юристів, розробників) сприятиме врахуванню етичних і правових аспектів.

4. *Забезпечення діалогу між усіма учасниками процесу*. Необхідно створювати платформи для обговорення питань використання ШІ, включаючи викладачів, студентів, адміністрацію та розробників.

Висновки. Використання ШІ в освіті відкриває можливості, але потребує впровадження етичних стандартів для забезпечення прозорості та справедливості. Важливо формувати внутрішні регламенти, стандарти та організувати навчання для викладачів. Створення міждисциплінарних комісій і відкритий діалог сприятимуть ефективному застосуванню ШІ в освіті, доповнюючи, а не замінюючи людський потенціал.

References

1. Adel, A., Ahsan, A. and Davison, C. (2024). ChatGPT Promises and Challenges in Education: Computational and Ethical Perspectives. *Education Sciences*, [online] 14 (8), 814. Available at: <https://doi.org/10.3390/educsci14080814> [Accessed 05 Jan. 2024].

2. Adams, C., Pente, P., Lemermeyer, G., Turville, J. and Rockwell, G. (2022). Artificial Intelligence and Teachers' New Ethical Obligations. *The International Review of Information Ethics*, [online] vol. 31. Available at: <https://doi.org/10.29173/irrie483> [Accessed 05 Jan. 2024].

3. Abimbola, C., Eden, C., Chisom, O. and Adeniyi, I. (2024). Integrating AI in education: Opportunities, challenges, and ethical considerations. *Magna Scientia Advanced Research and Reviews*, [online] 10 (02). Available at: <https://doi.org/10.30574/msarr.2024.10.2.0039> [Accessed 05 Jan. 2024].

4. Adiguzel, T., Kaya, M. and Cansu, F. (2023). Revolutionizing education with AI: Exploring the transformative potential of ChatGPT. *Contemporary Educational Technology*, [online] vol. 15, iss. 3, e429. Available at: <https://doi.org/10.30935/cedtech/13152> [Accessed 05 Jan. 2024].

5. Weidener, L., Fischer, M. (2023). Teaching AI Ethics in Medical Education: A Scoping Review of Current Literature and Practices. *Perspectives on Medical Education*, 12, pp. 399–410. Available at: <https://doi.org/10.5334/pme.954> [Accessed 05 Jan. 2024].

6. Rizvi, M. (2023). Exploring the landscape of artificial intelligence in education: Challenges and opportunities. In: *5th International Congress on Human-Computer Interaction, Optimization and Robotic Applications (HORA)*. pp. 1–3. Available at: <https://doi.org/10.1109/HORA58378.2023.10156773> [Accessed 05 Jan. 2024].

Дорогий Ярослав Юрійович, Дорога-Іванюк Олена Олександрівна. Етичні виклики в управлінні взаємодією ШІ та викладачів.

Стаття досліджує етичні виклики впровадження штучного інтелекту (ШІ) в освіту, зокрема у взаємодії між закладами освіти та викладачами. Розглядаються питання конфіденційності даних, об'єктивності оцінювання студентів, відповідальності за рішення ШІ та вплив автоматизації на роль викладачів. Особливу увагу приділено проблемам рівного доступу до технологій, уникненню дискримінації та етичному контролю алгоритмів. Підкреслюється важливість розробки етичних стандартів і нормативно-правової бази для інтеграції ШІ в освітній

процес. Запропоновано рекомендації щодо мінімізації ризиків і підвищення довіри викладачів до ШІ. Стаття спрямована на науковців, освітян і політиків, зацікавлених у вирішенні етичних проблем цифрової трансформації освіти.

Ключові слова: штучний інтелект, етичні виклики, освіта, відповідальність, цифровізація, роль викладача, прозорість.

Dorohyi Yaroslav, Doroha-Ivaniuk Olena. Ethical challenges in managing the interaction between ai and educators.

The article explores the ethical challenges of implementing artificial intelligence (AI) in education, particularly in the interaction between educational institutions and instructors. It addresses issues of data privacy, objectivity in student assessment, accountability for AI decisions, and the impact of automation on the role of educators. Special attention is given to the problems of equal access to technology, avoiding discrimination, and ethical control over algorithms. The importance of developing ethical standards and a legal framework for integrating AI into the educational process is emphasized. Recommendations for minimizing risks and increasing educators' trust in AI are proposed. The article is aimed at researchers, educators, and policymakers interested in addressing the ethical issues of digital transformation in education.

Key words: artificial intelligence, ethical challenges, education, responsibility, digitalization, educator's role, transparency.